

FR5VRI ISTORICE OLTEHC

Ilie Știrbei

Ilie Știrbei face parte din ciclul oltenilor patrioți, tot ai perioadei revoluționare de la 1716, ai acelei epoci care a urmat morții lui Mihai-Viteazu, și care a creat în țară partidul politic național, cu tendințe democratice, și .naționaliste, având ca țel sdro-

birea partidei grecești, a domniilor grecisate (1611—1716), preambulul domniei fanarioților.

Ilie Știrbei, fiul lui Constantin Știrbei, mare ban de Craiova (1708 și 1714), și al Măriei Vintilă Corbeanu*), se trăgea din ramura lui Horvat, Spătar de la Isvor^{1,2}). El își petrece tinerețea, cu primii ani din căsătoria sa, la Bălcești din Gorj, moșie a soției sale Despa, fiica căpitanului Barbu Bengescu.

Bengeștii și Bălceștii erau în veacul al XVII-lea cele două focare naționaliste din Gorj. În 1732, phiar Uie Știrbei ridică în Bălcești o biserică, după-ce în 1729 unchi-său, vestitul Staicu Bengescu, o ridicase pe cea din Bengești.

Carierea politică a lui Ilie Știrbei p.junge la apogeu în vremea domniei lui Nicolae Vodă Mavrocordat. Până atunci urcaser diferite ranguri boerești, însă fără a fi jucat un rol în istorie, căci nici evenimente importante nu prilejiseră aceasta. Cu ocaziunea răs- vrătirei din 1716 și a detronării lui Nicolae Mavrocordat de către boerii din partida națională a țării, Ilie Știrbei se amestecă printre dâșșii, devenind unul din capii revoluțiunei.

Așa în 1717 îl găsim semnat într'un memoriu către principele Eugeniu de Savoia, alături de compatrioții săi: Banul Radu Popescu, Șerban Bojoreanu, Grigorie Băleanu, Radu Goleșcu, Eus- tatie Leordeanu, Barbu Grecianu, Petru Obedeanu, Matei Krețu- leșcu, Vintilă Bucșeanu, Drăghici Bălăcianu și Constantin Brăiloiu, prin care toți aceștia cer înlăturarea de la domnie a lui Ion Mavrocordat și numirea lui Gheorghe Cantacuzino, fiul lui Șerban- Voevod, care -fusese și el unul din capii partidei naționale. În acest memoriu al lor se descriu toate abuzurile și arbitrariile din țară ³).

În 23 Septembrie același an, vedem pe Ilie Știrbei cu titlul de vistier, scriind iar lui Eugeniu de Savoia, dinpreună cu alți boeri.

Se știe că după lupta de la Peter Wardein dintre Turci și Nemți, din vremea lui Nicolae Vodă Mavrocordat, unde fusese organizat a se lupta și un corp de oștire românească de 3000 de oameni, comandați de Petre Obedeanu, survine pacea de la Passarovitz, prin care se trece protectoratul Olteniei,

1O mare familie azi stinsă.

2Mai-erea și ramura lui Cernica Știrbei, stinsă în secolul trecut. Din ramura lui Horvat dela Isvor s'au format două familii: unii s'au numit Isvorani și ceilalți Știrbei. Din această din urmă ramură s'a coborât Barbu Știrbei, vistier și vornic, însurat cu Ecaterina Crețulescu, care adoptă pe Barbu Bibescu, dându-i numele său de Știrbei, sub care îl cunoaștem că a domnit în Muntenia.

3Vezi orig. în Voi. VI, Col. de doc. Hurmuzaki, pag. 192; el poartă data de 14 Sept. 1717.

dela Turcia, la Sfântul Imperiu. Cu această ocaziune partida națională a țării se hotărăște a adresa un lung memoriu împăratului Carol al VI-lea la Viena.

Cu acest memoriu sunt însărcinați să se ducă la Viena Radu Golescu, mare Spătar al Țării, Ilie Știrbei, mare vistier și clericul Ion Abraam. Acest memoriu, care e un adevărat program politic și economic, este înmănat direct împăratului de deputațiuna românească în 1718. În el se vorbește de bogățiile minerale ale țării noastre, de fier, de pucioasă, de argint și aur, de comerțul pe Dunăre, de Transilvania—cu aluziune la unire—, de domnia națională: „*Voivodul care va fi să se aleagă pe viitor să nu fie străin, nici grec, ci Român adevărat, pentru că născut din țară, va avea totdeauna milă de patria sa, și va căuta să traeașca în pace cu vecinii, unde străinul ca un neumblat în trebi, dă motiv de supărare și cu stoarceri nedrepte nimicește averea supușilor săraci*”. Aceleași motive deci ca și în programul revoluționar și patriotic al lui Tudor Vladimirescu din 1821. Se mai cerea și domnie pe viață, „*Voivodul să nu să poată scoate fara reclamațiunea comuna a boerilor, ci să se lase până la termenul din urma al vieții sale, pentru ca schimbările de Domnii se făcuse totdeauna cu mare pagubă țării*”¹. Acest memoriu fu citit în Viena mai întâi de generalul Steinville, comandantul trupelor difi Transilvania și apoi acesta introduse deputațiunea la împărat,—în 16 Martie 1718.

Rezultatul acestei audiențe și a celor scrise în memoriu, fu în sensul politice dorite din acel timp, cad Oltenia trecu sub protectoratul Austriei până la 1739 (tractatul de Belgrad). Partida națională a țării voia atunci să scoată definitiv țările române de sub suzeranitatea Turciei, ca să se isprăvească odată neajunsurile provenind din această situațiune.

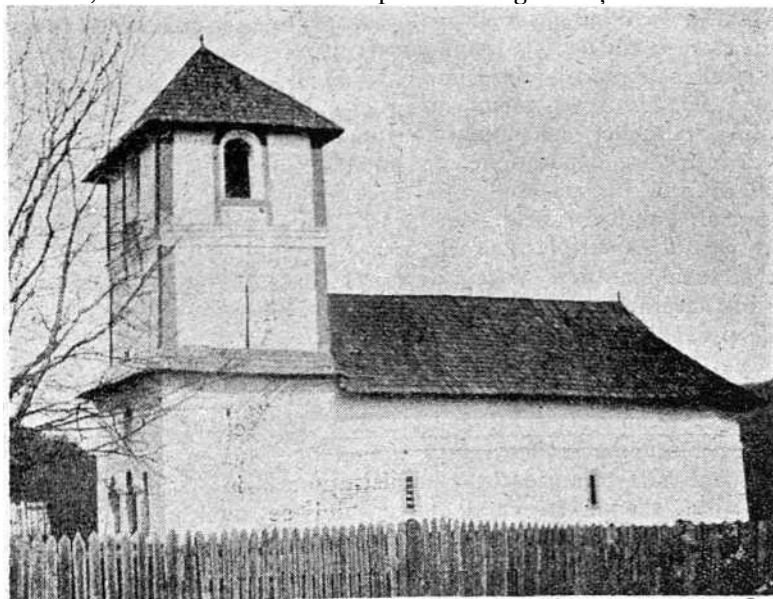
Cum țara însă nu putea trăi singură, ei voiau s'o pue sub protectoratul unei țări civilizate, cum erea atunci Sfântul Imperiu. Aceasta politică a reușit în parte, căci dacă ei nu isbutiră a trece întreaga Muntenie, reușiră însă numai cu Oltenia.

Atunci se organizează administrațiunea în Oltenia de către curtea din Viena. În capul guvernului se numește un Ban, ca și în vechime; acesta fu Gheoghe Cantacuzino, fiul Voievodului Șerban, pe care naționalistii îl cerură domn în toată țara; ca Consilieri, cu titlu de consilieri sau comisari împărătești, patru boeri din fruntea conducătorilor Olteniei, cari fură rând pe rând: Dositei Brăiloiu (fiul Banului Cornea), Staicu Bengescu, Constantin Strâmbeanu, Ioan Băleanu, Ștefan Pârșcoveanu, Ilie Știrbei, Mihail Glogoveanu, Matei Glogoveanu și Constantin Obedeau².

Ce e curios și contra obiceiului țării, vedem pe unii din acești boeri începând a semna, când corespundeau cu Viena, prin particula nobiliară „de” sau „von”.

Așa de pildă, într'un raport din 1731, Iunie 23, trimes din Cralova comitelui Wallis la Viena, de către consilierii Pârșcoveanu, Știrbei, și Băleanu, ei iscălesc:— „*Ștefan de Pârșcoveanu, Ioan de Ballianul, Elias de Știrbei*”³).

Ilie Știrbei dispăre din viață și din istorie, după ce-și făcuse datoria pe deplin către Oltenia—sa, pe care o sluji cu credință și cu iubire aci în Bălcești, în acești legendari Bălcești, moșie care venise în neamul soției sale Despa Bengescu tocmai de la Căpitanul Mihai Cepleanu, din zilele lui Mihnea-Vodă, în 1577, pe' că re și acesta o vându Banului Ghiorma al Craiovei, iar fiii sai Alexandru și Dumitrașco o vând, în 1659, Căpitanului Barbu Bengescu, pe a cărui fiică Despa o luă în căsătorie Ilie Știrbei. Aci el cu soția sa ridicară biserica, în tinda căreia se văd chipurile lor zugrăvite și azi.

Din întreaga această politică a partidei naționale de atunci, care urmărea alipirea țărilor române la casa de Austria, în loc de Turci, se poate înțelege că, în mod deghizat, am fi putut avea o unire cu Transilvania,

¹Vezi memoriul în Mag. Ist., Voi. 4. pag. 179 și urm. al lui Bftlcescu, iar orig. la Arhiva Minist. de rășboi din Viena.

²Vezi Voi. VI, doc. Hurm., pag. 424; revista Jiul No. 7.

³Vezi Voi VI, Col. de doc. Hurm., pag 424.

care ar fi mers'nu se știe cât; am fi trăit, poate, mai în civilizație, fiind în contact cu occidentul în loc de orient. La o ruptură însă, nu se știe dacă ne-am fi întors la matcă singuri, ori cu frații noștri „Ardelenii”; Providența ar fi putut numai deslega. Intențiunea însă a naționaliștilor de la 1716, cari au dus firul acestei politice croită de Mihai-Viteazu, a fost de sigur patriotă și cinstită. Ea a reușit în parte și a avut un merit în istorie, căci a pus în discuțiune emanciparea noastră de sub suzeranitatea otomană; și a cerut, atunci, în 1716, domnii pământene, și pe viață, ca și marele Tudor, dar cu un veac mai târziu. Au căzut poate, cum zice nemuritorul Bălcescu, și unii și altul, jertfă patriotismului lor, dar și-au făcut barem datoria către generațiunile viitoare ale acestui neam care a fost atât de crud încercat.

Conal V. Obedeanu.